

Avklaringer, uttalelser og presiseringer til rundskriv 35 om sosialtjenesteloven

Til:	Alle landets fylkesmenn	Dato:	23.10.2012
Saksbehandler AV-dir:	Beate Fisknes, Stine Glosli		
Vår ref.:		Deres ref.:	
Kopi til:			

Tema:	Avklaringer etter opplæring.
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven: §§ 2, 3, 17, 27, 29, 32, 41. Gjeldsordningsloven § 1-5. Forskrift om sosiale tjenester: §§ 3, 4 (2). Forskrift om kvalifiseringsprogram: § 2 (4). Rundskriv 35: 1.2.1, 1.2.2.6, 1.2.2.7, 2.3.1, 2.3.2.1, 2.3.2.4, 2.27.2.2, 4.17.2.7, 4.17.2.8, 4.17.2.9, 4.21.2.2, 4.27.2.1, 4.32.1.1, 5.41.2.8.

Overskrift:	Avklaringer knyttet til lov om sosiale tjenester i NAV
--------------------	--

Under opplæringen i rundskrivet til lov om sosiale tjenester i NAV som ble gitt i Arbeids- og velferdsdirektoratet til ansatte hos fylkesmennene i august og september, kom det opp noen spørsmål til avklaring. Avklaringene må leses i sammenheng med det som står i rundskrivet.

- **Ang. § 2. Lovens virkeområde:**

- Loven gjelder for personer som faktisk oppholder seg i landet. Det skal ikke gis økonomisk stønad for opphold i utlandet, herunder til samvær med barn i utlandet. Det kan gjøres unntak for kortere ferieopphold i utlandet, det vil si ferieopphold som tilsvarer det som er 'vanlig for befolkningen for øvrig', jfr. gjeldende praksis. Se rundskrivet punkt 1.2.1.
- Det følger av § 3 i forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge at en person som flytter, uten at det foreligger avtale om det, fra bosettingskommunen som mottar integreringstilskudd for vedkommende til en ny kommune, ikke har rett til tjenester i den nye kommunen, med mindre dette er åpenbart urimelig. Dette er en regel som skal praktiseres strengt, og vurderingene skal tas for den enkelte. Det vil si at en ektefelle eller familie som er kommet på familiegjenforening og bosatt i en kommune med integreringstilskudd, ikke nødvendigvis vil ha rett på tjenester i en ny kommune hvis personen de er gjenforent med flytter til annen kommune. Denne personen har da valgt å ikke bo sammen med ektefellen/familien i bosettingskommunen som mottar integreringstilskudd for dem, og det valget fører ikke nødvendigvis til at det vil være urimelig å henvise ektefellen/familien tilbake til bosettingskommunen. Se rundskrivet punkt 1.2.2.6.
- En person som ikke har lovlig opphold i Norge, men som soner dom i fengsel, har ikke mulighet til å reise fra landet, og kan innvilges tjenester etter § 4 annet ledd i forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge. Se rundskrivet punkt 1.2.2.7.

- **Ang. § 3. Kommunens ansvar:**

- Det følger av loven at det er kommunen der personen faktisk oppholder seg umiddelbart før innleggelse i institusjon, herunder soning i fengsel, som er ansvarlig for personen under innleggelsen eller soningen. Dette står omtalt i rundskrivet punkt 2.3.1, 2.3.2.1 og 2.3.2.4.

- Dette får følgende betydning for eksempler som har kommet opp:
 - 1) Hvis en nordmann blir arrestert i utlandet og overføres til fengsel i Norge, er det flyplasskommunen som er oppholdskommune forut for soningen.
 - 2) Hvis en person er plassert i midlertidig botilbud i kommune b av NAV-kontoret i kommune a, og oppholder seg i kommune b rett før inntak i institusjon, herunder fengsel, er det kommune b som er ansvarlig for personen under institusjonsoppholdet.
 - 3) Hvor en person er arrestert, har kun betydning for hvilken kommune som er ansvarlig under varetektsfengslingen rett etter arrestasjonen. En person vil normalt oppholde seg hjemme i tiden før ev soning, og da er det denne kommunen som er ansvarlig for personen under soning.

- **Ang. § 17. Opplysning, råd og veiledning:**

- Økonomisk rådgivning er en tjeneste som skal ligge i NAV-kontoret. Dette omfatter også å bistå med utenrettslig gjeldsordning etter gjeldsordningsloven § 1-5. Leie av tjenester hos private firmaer eller andre kan finne sted så lenge tjenesten er styrt av NAV-kontoret. Dette står omtalt i rundskrivet punkt 4.17.2.7, 4.17.2.8 og 4.17.2.9.

- **Ang. § 27. Midlertidig botilbud:**

- Midlertidig botilbud er en tjeneste for dem som ikke klarer det selv, og som ikke har et sted å sove og opphold seg det neste døgnet. I rundskrivet punkt 4.27.2.1 står det at det ikke stilles krav om at tjenestemottaker først må ha forsøkt å finne et botilbud selv. Dette betyr at personen ikke kan avvises med det som begrunnelse. NAV-kontoret må vurdere en persons behov for bistand her og nå.
- I rundskrivet punkt 2.27.2.2 står det at det midlertidige botilbudet må være kvalitetsmessig forsvarlig ut fra den enkelte tjenestemottakers behov. Det står videre i annet avsnitt at hvis tjenestemottaker er utestengt fra å benytte egen enhet eller eget rom store deler av døgnet, fyller ikke tilbudet kravene som stilles til midlertidig botilbud. Hva som ligger i 'store deler av døgnet' må vurderes opp mot den enkeltes behov, i forhold til selve botilbudet og ikke minst varighet. Ut fra den enkeltes behov kan det være forsvarlig å benytte natthjem o.l. i en svært begrenset periode, som ett par netter.

- **Ang. § 29. Kvalifiseringsprogram:**

- Hvis en person deltar i kvalifiseringsprogram under straffegjennomføring, skal vedkommende også ha kvalifiseringsstønad. Kvalifiseringsprogram med tilhørende stønad henger sammen, og kan ikke gis uavhengig av hverandre. Dette gjelder selv om noe annet gjelder for utbetaling av arbeidsavklaringspenger under straffegjennomføring.

- **Ang. § 32. Programmets varighet:**

- I forskrift om kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønad § 2 siste ledd står det at en deltaker kan tas inn igjen i programmet én gang, forutsatt at tidsrammen på to år ikke er overskredet. Det følger av rundskrivet punkt 4.32.1.1 at varigheten av program, forlengelser og gjeninntak skal fattes og begrunnes i vedtak. Hvordan det er hensiktsmessig å fastsette

varigheten ved gjeninntak utfra rammene som er gitt for deltakerens rettighet, må vurderes konkret i den enkelte sak. Den enkeltes behov, hvor lenge som er igjen av den totale tidsrammen på to år, om programmet ble stanset i første eller andre programperiode, hvor lang tid det har gått fra programmet ble stanset og til gjeninntak kan ha betydning i denne vurderingen.

- **Ang. § 41. Anvendelse av forvaltningsloven:**

- I rundskrivet punkt 5.41.2.8 står det i kulepunkt 2 at i tilfeller hvor det foreligger formelle feil ved søknaden som gjør at den ikke kan realitetsbehandles, kan det fattes vedtak om avvisning. En formell feil kan for eksempel være at søknaden ikke er undertegnet. Tjenestemottaker skal gis mulighet til å rette feil før søknaden avvises. Det har kommet tilbakemeldinger om at det ikke foreligger formkrav om at en søknad må være undertegnet fordi en muntlig søknad også er en søknad. Det er vi enige i. Tilfellet det er tenkt på i rundskrivet er meldt inn i innspillsrundene til rundskrivet og gjelder der NAV-kontoret har fått inn en skriftlig, ikke undertegnet, søknad om lån fra en person med ektefelle. Ved lån må søknaden undertegnes av begge for at de skal bli solidarisk ansvarlig for lånet, se rundskrivet punkt 4.21.2.2. Vi ser at hvordan dette er formulert i rundskrivet er uheldig og egnet for misforståelse, og skal endre på det.

Til:	Alle landets fylkesmenn	Dato:	26.02.15
Saksbehandler AV-dir:	Beate Fisknes, Stine Glosli		
Vår ref.:		Deres ref.:	
Kopi til:			

Tema:	Avklaringer knyttet til sosialtjenesteloven.
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven: §§ 17, 18, 20, 26, 41. Forvaltningsloven: § 16. Forskrift om sosiale tjenester: § 2. Rundskriv 35: 1.2.2.5, 4.18.1.6, 4.20.1.1, 4.20.2.8, 4.26.2.1, 5.41.1. UDI rundskriv RS 2013-013.

Overskrift:	Avklaringer knyttet til sosialtjenesteloven (STL)
--------------------	---

1. Det kan ikke kreves refusjon for 'hjelp i en nødssituasjon'

Vi har mottatt spørsmål om hvorfor det ikke kan kreves refusjon etter STL § 26 for økonomisk stønad gitt i en nødssituasjon etter STL § 18.

Det følger av rundskriv til STL punkt 4.18.1.6 'Hjelp i en nødssituasjon' at en bruker som befinner seg i en nødssituasjon kan få økonomisk stønad begrenset til utgifter til det helt nødvendigste. «Med nødssituasjon menes tilfeller der tjenestemottaker ikke har det helt nødvendigste og står kortvarig uten mulighet til å skaffe seg det.» Hjelpen skal dekke de nødvendigste utgiftene i en kort periode, for eksempel i påvente av forestående utbetaling etter denne bestemmelsen eller andre lover eller ordninger.

I punkt 4.26.2.1 'Når kan det fattes vedtak om refusjon?' står det under 'Samme formål' at det ikke kan kreves refusjon for økonomisk stønad gitt som hjelp i nødssituasjoner.

Situasjonen det er tenkt på for når det kan gis 'hjelp i en nødssituasjon' er at brukeren som utgangspunkt har midler til livsopphold, enten ved at vedkommende mottar økonomisk stønad etter STL § 18, har arbeidsinntekt eller mottar stønader/ytelser til livsopphold etter andre lover, som for eksempel arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd. Så oppstår det 'en nødssituasjon' som gjør at brukeren allikevel er uten midler. Dette kan for eksempel skyldes at pengene er brukt opp, frastjålet eller mistet. Hvis brukeren er uten det helt nødvendigste og ikke har andre muligheter til å dekke nødvendige utgifter frem til neste utbetaling av livsopphold, lønn eller ytelse, har brukeren rett til hjelp.

Refusjonsbestemmelsen i STL § 26 regulerer kommunens adgang til å kreve refusjon i etterbetaling av ytelser fra folketrygden m.m. til dekning av utlegg til samme formål og for samme tidsrom. Det kan kreves refusjon for økonomisk stønad til livsopphold gitt i samme periode som etterbetalingen av livsoppholdsytelsen fra folketrygden dekker. Dette er for å hindre at en bruker får dobbel offentlig ytelse for samme formål og samme periode. 'Hjelp i en nødssituasjon' slik dette er definert over, kommer i tillegg til en løpende stønad/ytelse for å avhjelpe en akutt nødssituasjon og har derfor ikke samme formål som en løpende stønad/ytelse.

Det kan virke som uklarerhet rundt dette skyldes at 'hjelp i en nødssituasjon' brukes om andre situasjoner enn beskrevet over. For eksempel er ikke redusert stønad som en konsekvens av at et vilkår etter STL § 20 brytes 'hjelp i en nødssituasjon'. Direktoratet vil vurdere å presisere lovforståelsen nærmere i rundskrivet ved neste revidering, og tar gjerne imot innspill om dette.

2. ~~Dekning av utgifter knyttet til oppholdstillatelser, pass/reisedokumenter og statsborgerskap~~

~~Utgifter knyttet til oppholdstillatelser, pass/reisedokumenter og statsborgerskap i form av offentlige gebyrer o.l. inngår i livsoppholdsbegrepet. Det må foretas en individuell vurdering av hva som er rimelig å dekke ut fra brukerens helhetlige situasjon. Det vil komme nærmere omtale av hvilke utgifter dette kan være i rundskrivet ved neste revidering.~~

(Se rundskriv 35 til sosialtjenesteloven. Nytt punkt 4.18.2.50 om dekning av utgifter knyttet til saksbehandling etter utlendingsloven og statsborgerloven. Tilføydd ved revidering 2/18)

3. Alternativ mottaksplassering

Vi har mottatt spørsmål vedrørende hvilke rettigheter personer i alternativ mottaksplassering har etter sosialtjenesteloven.

I rundskriv til STL punkt 1.2.2.5 '§ 2. Personer som kan få statlig innkvartering' står det følgende: «Bestemmelsen gjelder personer som har søkt om beskyttelse, og som er i, eller kan få, statlig innkvartering. Dette vil i hovedsak gjelde asylsøkere som har, eller har rett til, plass i mottak eller andre former for statlig innkvartering under behandling av asylsøknaden, herunder klage på vedtak i sak om asyl.»

Alternativ mottaksplass er, ifølge UDI rundskriv RS 2013-013, en ordning som kan benyttes for personer med rett til botilbud i asylmottak. Ordningen kan benyttes der UDI vurderer at alternativ mottaksplass er en bedre løsning for søker og der kommunen aksepterer å inngå en slik avtale. Personer som er i alternativ mottaksplassering kan derfor få statlig innkvartering, og vi legger til grunn at ordningen faller inn under 'andre former for statlig innkvartering'.

UDI utbetaler et økonomisk tilskudd til kommunene basert på inngått avtale, og avtalekommunen skal ivareta de oppfølgingsbehov personen måtte ha i avtaleperioden. Dette er midler som ikke er knyttet til, eller utbetales etter, sosialtjenesteloven. Hvis kommunen er usikker på hvordan de skal hjemle utbetalinger, sikre god forvaltningspraksis mv., bør de kontakte UDI.

For øvrig vises til rundskriv til STL punkt 1.2.2.5 hvor det videre står: «Personene har i utgangspunktet ikke rett til tjenester etter loven, med unntak av opplysning råd og veiledning etter § 17. Dette i samsvar med ansvarsdelingen mellom stat og kommune og prinsippet om økonomisk stønad som subsidiær ytelse.»

4. Vedtak om konsekvens av vilkårsbrudd og krav til forhåndsvarsel

Vi har mottatt spørsmål om hvorvidt det må sendes skriftlig forhåndsvarsel før det fattes vedtak om å stanse eller redusere stønad som følge av vilkårsbrudd.

I rundskriv til STL § 41 punkt 5.41.1 'Om bestemmelsen' er det presisert at NAV-kontoret både må følge de særlige saksbehandlingsreglene som står i sosialtjenesteloven og de generelle saksbehandlingsreglene som følger av forvaltningsloven eller uskrevne normer for god forvaltningsskikk. NAV-kontoret må blant annet følge krav til forhåndsvarsel, jf. forvaltningsloven § 16.

I rundskriv til STL § 20 punkt 4.20.1.1 'Vedtak og klage' står det følgende: «Avgjørelse om å sette vilkår skal fremgå av vedtaket om tildeling av økonomisk stønad. Vilkår skal begrunnes og det skal også opplyses om mulige konsekvenser for stønadsutbetalingen som følge av at vilkår brytes.»

Hvis NAV-kontoret stiller vilkår, skal det derfor fattes et skriftlig og begrunnet vedtak som uttrykkelig sier at det er satt vilkår, hva vilkåret går ut på og konsekvensene hvis vilkår brytes. Brukeren har dermed fått informasjon og varsel om at det vil bli fattet et vedtak om stans eller reduksjon av stønaden hvis vilkåret brytes. Vi kan ikke se at det er nødvendig å sende skriftlig forhåndsvarsel i tillegg.

I rundskriv til STL § 20 punkt 4.20.2.8 'Konsekvensen av at et vilkår brytes' er følgende presisert: «Hvis vilkåret brytes, må NAV-kontoret foreta en konkret individuell vurdering av om konsekvensen skal iverksettes. I denne vurderingen skal det tas hensyn til årsaken tjenestemottaker oppgir for ikke å ha oppfylt vilkåret, om årsaken skyldes tjenestemottakers evne eller vilje, og hvilken betydning konsekvensen får for tjenestemottaker og eventuell familie. NAV-kontoret skal alltid sikre at barns behov blir ivaretatt.» NAV-kontoret må derfor sørge for at brukeren har fått mulighet til å uttale seg før vedtaket om konsekvensen av vilkårsbruddet fattes.

Til:	Fylkesmannen i Rogaland	Dato:	06.03.2017
Saksbehandler AV-dir:	Mari Pleym		
Vår ref.:	17/65-15	Deres ref.:	2017/1419
Kopi til:			

Tema:	Økonomisk stønad til studenter i høyere utdanning og elever i videregående opplæring.
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven: § 18. Rundskriv 35: 4.18.2.10.

Overskrift:	Svar på henvendelse om økonomisk stønad til studenter og elever
--------------------	---

Det vises til deres henvendelse datert 01.02.17, der dere ber om en avklaring av studenters rett til økonomisk stønad i sommermånedene og spørsmål om elever i videregående opplæring sin rett til økonomisk stønad.

Utgangspunktet er at økonomisk stønad ikke skal bidra til å finansiere høyere utdanning. Inntektsgrunnlaget for studenter skal sikres gjennom lån og stipend, alternativt egne midler. Studenter kan imidlertid ha krav på hjelp inntil lån/stipend utbetales eller i en nødssituasjon. Dette gjelder også søknader om økonomisk stønad i sommerferien. Hvis personen er i en nødssituasjon, for eksempel ikke har midler til å betale nødvendige bavgifter, står i fare for å bli kastet ut osv., så kan det i enkelte tilfeller være aktuelt å gi stønad. Se for øvrig omtalen i rundskriv 35, punkt 4.18.2.10.

Da enkelte ungdommer bruker lengre tid enn det som er normert for å fullføre videregående opplæring, reiser dere spørsmål om hvor lenge det vil være rimelig å innvilge økonomisk stønad etter § 18 for at en vanskeligstilt ungdom skal kunne fullføre videregående opplæring uten å vises til muligheten for lån i Statens lånekasse. Dette også sett i sammenheng med foreldrenes plikt til å forsørge ungdom over 18 år som er under ordinær skolegang.

Arbeids- og velferdsdirektoratet legger til grunn at det som utgangspunkt ikke vil være rimelig å vise en utsatt ungdom å oppta gjeld for å fullføre videregående opplæring. Dette fordi at man ikke skal starte voksenlivet med å oppta gjeld. Stipend legger man selvsagt til grunn at vedkommende kan søke. En elev som har retten til videregående opplæring i behold, vil dersom foreldrene ikke evner å forsørge vedkommende, kunne ha krav på stønad etter § 18.

Til:	Fylkesmannen i Buskerud	Dato:	07.03.2017
Saksbehandler AV-dir:	Mari Pleyrn		
Vår ref.:	17/65-12	Deres ref.:	
Kopi til:			

Tema:	Alderspensjon er en økonomisk rettighet og bruk av vilkår.
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven: §§ 18, 19.

Overskrift:	Spørsmål vedr. vilkår etter sotjl. § 20
--------------------	---

Det vises til deres henvendelse av 03.02.2017.

Det stilles spørsmål om det kan stilles vilkår om å ta ut alderspensjon etter sosialtjenesteloven § 20.

Da økonomisk stønad er en subsidiær ytelse, kan NAV-kontoret stille vilkår om at tjenestemottaker først utnytter andre muligheter. I slike tilfeller kan det være aktuelt å stille vilkår om at en person skal gjøre gjeldende andre økonomiske rettigheter, som eksempelvis tidlig uttak av alderspensjon.

Vi legger til grunn at tjenestemottakere som ikke har tatt ut alderspensjon, men som henvender seg til NAV-kontoret uten å kunne sørge for sitt eget livsopphold, må få sitt behov vurdert og eventuelt innvilges økonomisk stønad i påvente av at en eventuell alderspensjon kan tas ut.

Vi er innforstått med at uttak av alderspensjon fra fylte 62 år vil medføre at tjenestemottaker vil få lavere alderspensjonen ved fylte 67 år. Tidlig uttak av alderspensjon er en økonomisk rettighet som tjenestemottaker kan gjøre gjeldende, og vil dermed være en annen mulighet enn økonomisk stønad.

Vilkår om uttak av tidlig alderspensjon kan hjemles i sosialtjenesteloven § 20. Vilkåret må alltid oppfylle tre likestilte krav. 1) Vilkåret må ha nær sammenheng med vedtaket. 2) Vilkåret må ikke være uforholdsmessig byrdefullt eller urimelig begrense tjenestemottakers handle- eller valgfrihet på en urimelig måte. 3) Vilkåret må ikke være rettsstridig.

Når det gjelder vilkåret «om ikke være uforholdsmessig byrdefullt eller urimelig begrense tjenestemottakers handle- eller valgfrihet på en urimelig måte» må vurderinger knyttet til alder og utsikter til å komme tilbake til arbeid fremkomme. Videre må det ses hen til søkers nå-situasjon og om situasjonen og hjelpebehovet er slik at det å kreve utnyttelse av denne muligheten utgjør en stor belastning. Økonomiske konsekvenser av å stille et vilkår om uttak av alderspensjon, kan være et moment, men generelt vil man kunne si at det rent unntaksvis vil være uforholdsmessig byrdefullt, jf. det subsidiære prinsippet.

Er det i tidligere vedtak satt vilkår om å ta ut alderspensjon, uten at dette er gjort, kan tjenestemottaker få avslag etter § 18 da tjenestemottaker ikke har utnyttet andre muligheter vedkommende har. Ved første gangs henvendelse vil det ikke være grunnlag for å avslå søknad om økonomisk stønad etter § 18.

Det kan også vurderes, i den konkrete sak, om det fremstår som åpenbart urimelig å ikke innvilge stønad etter § 19.

Til:	Fylkesmannen i Hordaland	Dato:	15.03.2017
Saksbehandler AV-dir:	Ragnar Thorsteinsson		
Vår ref.:	17/65-16	Deres ref.:	2017/1173
Kopi til:	Bergen kommune		

Tema:	Hvorvidt familiegjenforente har rett på økonomisk stønad der det er forutsetning om underhold for den familiegjenforente.
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven. Lov om supplerande stønad ved kort butid. Utlendingsloven. Statsborgerloven. Rundskriv 35: 4.18.2.31.

Overskrift:	Vedrørende lov om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg
--------------------	--

Vi viser til henvendelse av 25.01.2017 om lov om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg.

Arbeids- og velferdsdirektoratet vil bemerke at det ikke er sosialtjenesteloven, men utlendingsloven og underliggende forskrift som er styrende for hvorvidt en oppholdstillatelse er under forutsetning av underhold eller ikke. Dette innebærer at på det tidspunktet det fremmes en søknad om økonomisk stønad må det avklares hvilket oppholdsgrunnlag den familiegjenforente har.

Økonomisk stønad til livsopphold er en subsidiær ytelse. En familiegjenforent person som har fått oppholdstillatelse under forutsetning av underhold, vil ikke ha rett på økonomisk stønad annet enn i en nødssituasjon. Se omtale i rundskriv nr. 35 om sosialtjenesteloven, punkt 4.18.2.31.

Når det gjelder familiemedlemmet (referansepersonen/garantisten) som har påtatt seg underhold for den familiegjenforente, vil rekkevidden av dennes forpliktelser begrense seg til forsørgelsesansvaret etter norsk lov når det gjelder retten til og utmålingen av nivået på den økonomiske stønaden. Det vil si at et familiemedlem (referansepersonen/garantisten) ikke vil ha rett på økonomisk stønad til å forsørge sine foreldre eller onkler og tanter.

Arbeids- og velferdsdirektoratet vil avslutningsvis bemerke at punkt 4.18.2.31 ikke gjelder norske statsborgere. Norske statsborgere har en ubetinget rett til å oppholde seg i Norge.

Arbeids- og velferdsdirektoratet er ikke kjent med at statsborgerloven stiller vilkår om underhold, tilsvarende det utlendingsloven gjør, for å bli innvilget norsk statsborgerskap. Hvorvidt en person, som har blitt norsk statsborger etter søknad, opprinnelig fikk opphold i Norge under forutsetning av underhold etter utlendingsloven vil derfor være uten betydning i forhold til rettigheter etter sosialtjenesteloven.

Til:	Fylkesmannen i Hordaland	Dato:	15.03.2017
Saksbehandler AV-dir:	Ragnar Thorsteinsson		
Vår ref.:	17/65-17	Deres ref.:	2017/978
Kopi til:	Bergen kommune		

Tema:	Hjelp i nødssituasjon for personer med begrensede rettigheter etter sosialtjenesteloven. Todelt vurdering.
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven. Forskrift om sosiale tjenester: § 1. Rundskriv 35: 1.2.2.1.

Overskrift:	Vedrørende henvendelse om økonomisk stønad til personer fra EU-land utenom Norden og som ikke har fast bopel i Norge
--------------------	--

Vi viser til henvendelse datert 20. januar 2017 om forståelsen av forskrift om sosiale tjenester for personer uten fast bopel i Norge § 1.

Vi viser til vårt brev av 18. mars 2016 til Fylkesmannen i Hordaland om samme tema. Avslutningsvis skrev vi i vårt brev at: «Arbeids- og velferdsdirektoratet vil presisere at det dreier seg om kortvarig hjelp for å komme seg ut av en nødssituasjon. Det må derfor foretas en konkret vurdering av situasjonen samt hva som skal til for å avhjelpe den. Dette innebærer å vurdere hvorvidt det vil være tilstrekkelig å bistå med å opprette kontakt med kilder i hjemlandet for å overvinne nødssituasjonen, alternativt om det må iverksettes ytterligere tiltak for å avhjelpe situasjonen.»

NAV-kontoret må derfor foreta to vurderinger i den enkelte sak. Først om tjenestemottakers behov kan ivaretas gjennom kilder i hjemlandet (se rundskriv 35 punkt 1.2.2.1), og dernest om det må vurderes å iverksettes ytterligere tiltak for å avhjelpe nødssituasjonen.

Når NAV-kontoret vurderer å iverksette ytterligere tiltak for å avhjelpe nødssituasjonen, vil det ikke være tilstrekkelig å flytte nødssituasjonen fra en kommune til en annen.

Problemstillingene som reises avslutningsvis i henvendelsen anser vi besvart i vårt brev av 18. mars 2016 og gjennom omtale i rundskriv 35 om sosialtjenesteloven.

Til:	Fylkesmannen i Hordaland	Dato:	05.05.2017
Saksbehandler AV-dir:	Mari Pleyem		
Vår ref.:	17/65-32	Deres ref.:	2017/1407
Kopi til:			

Tema:	Boutgifter og bruk av vilkår.
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven: §§ 20, 20a. Rundskriv 35: 4.18.2.4, 4.18.2.8.

Overskrift:	Svar på skriv om økonomisk stønad til buutgifter
--------------------	--

Viser til brev av 31.01.17 der de ber oss avklare spørsmål knytta til buutgifter.

For det fyrste vert det stilt spørsmål ved om NAV kan krevje at ein einsleg person skal flytte inn i bufellesskap for å redusere buutgiftene.

Det ein reint faktisk kan, er å krevje at tenestemottakar reduserer buutgiftene. Dette handlar om å sjå stønadsnivået opp mot moglegheitene for å bli sjølvhjulpen. NAV-kontoret har både ein rett og plikt til å vurdere kva som er rimelege buutgifter i kommunen. Dersom det som sjåast som rimelege buutgifter gjer at det mest aktuelle er å skaffe rom i bukollektiv, må ein del av NAV si vurdering vere om dette vil vere rimeleg å krevje av den einskilde. Her vil moment som alder og livssituasjon, opplysningar om psykisk helse, rus, ansvar for eller samvær med born, kunne spele inn i ei heilskapsvurdering. Sjå for øvrig rundskrivet pkt. 4.18.2.8.

Det kan vere aktuelt å setje einsidig vilkår om å redusere bukostnadene. Dette kjem av ei konkret vurdering. Når NAV einsidig skal setje vilkår, skjerpast krava til grunngjeving, jf. § 20 og § 20a. Unge er ofte sårbare, og NAV må ta omsyn til dette når det indirekte verte snakk om å flytte som følge av vilkårsstilling.

Vidare stiller de spørsmål ved kva for ein rett den einskilde har til økonomisk stønad til buutgifter når ein bur hos foreldre eller som losjerande?

Ein kan i tilfelle vise til rundskriv Hovednr. 35 om sambuarar og personar i bufellesskap pkt. 4.18.2.4. Foreldre har i utgangspunktet ikkje forsørgingsbyrde ovanfor unge over 18 år. Det er rimeleg å krevje at unge vaksne som ikkje er under vidaregåande opplæring, betaler noko for å bu i bustaden til foreldra. Derfor må NAV-kontoret gjere ei konkret vurdering av reelle utgifter til livsopphald, og under dette buutgifter. Det vil vere skilnad på å bu og disponere eit rom i felles bustad med foreldre enn det å disponere eit sjølvstendig utleigeobjekt. Det er naturleg og rimeleg å utmåle bukostnadene med dette som eit bakteppe. Når det gjeld losjerande, så vil NAV-kontoret i ei heilskapsvurdering måtte sjå på moment som inngått kontrakt/pris, marknadspris for eit rom i andre sin bustad og kva for fasilitetar tenestemottakar disponerer der.

Til:	Fylkesmannen i Vestfold	Dato:	07.06.2017
Saksbehandler AV-dir:	Stine Glosli		
Vår ref.:	17/65-45	Deres ref.:	2017/301
Kopi til:	Arbeids- og sosialdepartementet, Statens helsetilsyn, Alle landets fylkesmenn		

Tema:	Om kommunens ansvar for forsvarlige tjenester.
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven: §§ 3, 4, 17. NAV-loven: §§ 13, 16.

Overskrift:	Vedrørende henvendelse om kommunens ansvar for tilgjengelige tjenester etter sosialtjenesteloven
--------------------	--

Det vises til deres henvendelse datert 16. februar 2017. Vi beklager at det har tatt lang tid å besvare henvendelsen.

Som det fremgår av NAV-loven § 13 så skal Arbeids- og velferdsetaten og kommunene ha felles lokale kontorer som dekker alle kommuner. Videre sier sosialtjenesteloven § 3 at kommunen er ansvarlig for å utføre oppgavene etter sosialtjenesteloven. Kommunen kan delegere sin myndighet til et interkommunalt organ eller en annen kommune. Kommunene står med andre ord fritt til å organisere sin virksomhet innenfor rammene av NAV-loven § 13 og sosialtjenesteloven § 3. Videre følger det av sosialtjenesteloven § 4 at tjenester som ytes etter sosialtjenesteloven skal være forsvarlige.

Kanalstrategien og tjenestepakken som ble lansert den 3. april 2017 gjelder kun for den statlige delen av NAV, og handler derfor ikke om de sosiale tjenestene som kommunene skal gi etter sosialtjenesteloven. Arbeids- og velferdsdirektoratet vil presisere at kanalstrategi og tjenestepakker handler om hvordan Arbeids- og velferdsetaten kan levere bedre tjenester, gi riktig informasjon, samtidig som vi frigjør tid til tettere, arbeidsrettet oppfølging av brukerne som trenger det mest.

Kanalstrategi og tjenestepakken handler ikke om åpningstider, ikke om å hindre «drop-in» og har heller ingen absolutte krav til timeavtaler. NAV-kontoret skal alltid kartlegge hvilket behov brukeren har, for eksempel om vedkommende kan benytte seg av digitale løsninger eller ikke.

Da NAV-loven § 16 ble endret med virkning fra 1. januar 2015, ga den ansatte ved Arbeids- og velferdsetatens kontaktsentertjeneste tilgang til sentrale opplysninger om individuelle kommunale stønadssaker. Dette innebærer blant annet konto- og adresseinformasjon samt søknads- og vedtaksinformasjon om økonomisk stønad. Lovendringen innebærer ikke en overføring av ansvaret for å yte tjenester etter sosialtjenesteloven fra kommune til stat.

Kommunen må gjennom sin internkontroll sikre at NAV-kontoret er organisert slik at det sikrer forsvarlige tjenester. Forsvarlighetskravet stiller blant annet krav til tilgjengelighet til tjenestene. Med dette menes at tjenestene skal være tilgjengelige for alle som har et hjelpebehov. Kommunen har ansvar for at personell som yter tjenester og utfører oppgaver etter loven har tilstrekkelig kunnskap og kompetanse til å gi forsvarlige tjenester.

Sosialtjenesteloven er samfunnets siste sikkerhetsnett og skal ivareta de vanskeligst stilte. NAV-kontoret skal sørge for at alle som henvender seg får sine interesser ivaretatt, og har en utvidet plikt til å gi råd og veiledning med hjemmel i § 17 i loven. NAV-kontoret skal for eksempel hjelpe brukeren å søke om tjenester, nedtegne muntlige søknader, bidra til å identifisere hjelpebehov og peke på omstendigheter som kan ha særlig betydning for resultatet i det konkrete tilfellet. Loven skal både

bidra til å forebygge og løse sosiale problemer, og personer som har behov for sosiale tjenester er ofte i en vanskelig livssituasjon. Når det gjelder hjelp i en nødssituasjon må slike søknader behandles raskt, ofte samme dag som den er mottatt.

Det at sosialtjenesteloven er samfunnets siste sikkerhetsnett krever stor grad av tilgjengelighet, også når det gjelder åpningstider. Begrensede åpningstider må være begrunnet ut fra kunnskap om samfunnsmessige og sosiale forhold i kommunen, herunder innbyggernes behov. Personer som er i en vanskelig livssituasjon har ofte behov for hjelp «her og nå», og kommunen må sikre at NAV-kontoret yter forsvarlige tjenester etter sosialtjenesteloven, jf. det som står ovenfor.

Til:	Fylkesmannen i Hordaland	Dato:	28.06.2017
Saksbehandler AV-dir:	Ragnar Thorsteinsson		
Vår ref.:	17/65-49	Deres ref.:	2017/978
Kopi til:	Alle landets fylkesmenn, Bergen Kommune		

Tema:	Forsvarlige tjenester også for de som har begrensede rettigheter etter sosialtjenesteloven.
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven: § 2. Forskrift om sosiale tjenester: § 1. Rundskriv 35: 1.2.2.1.

Overskrift:	Vedrørende spørsmål om NAV sin hjelpeplikt
--------------------	--

Vi viser til henvendelse datert 22. februar 2017 om NAV sin hjelpeplikt overfor borgere fra EU-land utenom Norden og som ikke har fast bopel i Norge.

Sosialtjenestelovens bestemmelser om tjenester gjelder for alle som oppholder seg i riket, jf. § 2. Det avgjørende for rett til tjenester er at personen faktisk oppholder seg i landet, og fyller betingelsene om lovlig opphold og fast bopel. Personer som ikke oppfyller betingelsene har begrensede rettigheter etter loven. Disse rettighetene er regulert i forskrift om sosiale tjenester til personer uten fast bopel i Norge.

Hovedregelen i forskriften § 1 er at personer som ikke er norske statsborgere og som ikke har bopel i riket, ikke har krav på individuelle tjenester etter loven med unntak av opplysning, råd og veiledning. Forskriften gjør et unntak for personer som er i en nødssituasjon, ved at disse har rett på økonomisk stønad og hjelp til å finne midlertidig botilbud i henhold til loven inntil vedkommende kan forventes å få bistand fra kilder i hjemlandet.

Retten til økonomisk stønad og hjelp til å finne midlertidig botilbud i henhold til loven gjelder inntil vedkommende kan forventes å få bistand fra kilder i hjemlandet, noe som i de fleste tilfeller bør kunne skje i løpet av noen få arbeidsdager.

Fylkesmannen spør om det er adgang til å henvise søkere til å ta i mot hjelp fra veldedighetstilbud og lignende, eller å be de om benytte seg av kreditt eller å ta opp lån for å sørge for sitt livsopphold.

Det følger av forskriftens § 1 at vedkommende har rett på hjelp i henhold til loven. Loven åpner ikke for å henvise til frivillige eller andre som erstatning for rettmessig hjelp. Lovens krav til forsvarlige tjenester omfatter også de som har begrensede rettigheter etter loven.

Når det gjelder spørsmålet om omtalen i rundskriv 35 punkt 1.2.2.1 åpner opp for at NAV kan be personer om å søke hjelp fra familie, venner, gjennom bankforbindelser eller lignende så må dette leses i sammenheng med teksten forut, som sier at dette er eksempler på hvordan vedkommende kan få hjelp for å kunne fortsette sitt opphold i Norge eller for å kunne dra fra landet. Dette kan derfor ikke tolkes som en adgang til å henvise søkere til å ta i mot hjelp fra veldedighetstilbud og lignende, eller å be de om benytte seg av kreditt eller å ta opp lån for å sørge for sitt livsopphold.

Til:	Fylkesmannen i Vestfold	Dato:	12.04.2018
Saksbehandler AV-dir:	Mari Pleyrn		
Vår ref.:	18/896-12	Deres ref.:	2017/301
Kopi til:	Brevet er ikke sendt i kopi		

Tema:	Opphold under forutsetning av underhold, oppfølging av tidligere brev samt vurderinger om lovlig opphold, veileder for NAV-kontoret ved vurdering av lovlig opphold for EØS-borgere.
Henvisninger:	Rundskriv 35: 1.2.2.8, 4.18.2.31.

Overskrift:	Avklaring av lovforståelse - opphold under forutsetning av underhold
--------------------	--

Det vises til deres henvendelse datert 07.02.18 samt brev fra Arbeids – og velferdsdirektoratet til Bergen kommune datert 15.03.17.

Fylkesmannens henvendelse omhandler ovennevnte brev til Bergen kommune, og at det skal være motstrid mellom innholdet i brevet og omtalen i rundskrivets pkt. 4.18.2.31 i henhold til utlendingsforvaltningens vedtak.

Utgangspunktet der det er knyttet vilkår om underhold for opphold, er at det er referansepersonen som må henvende seg med søknad om økonomisk stønad til NAV. Rundskrivet pkt 4.18.2.31 sier kun noe om hvem som skal søke i de tilfeller der det er en referanseperson som har garantert for underhold etter utlendingsloven. Det må på vanlig måte gjøres en konkret vurdering av hvorvidt bruker fyller betingelsene for økonomisk stønad.

Ved vurdering av stønadsbehovet skal det tas hensyn til utgifter til den som søker. Det skal videre tas hensyn til utgifter til personer som vedkommende har en underholdsplikt/forsørgelsesplikt for etter norsk lov. Ektefeller har gjensidig underholdsplikt etter ekteskapsloven og barneloven regulerer foreldrenes forsørgelsesplikt. Det er ingen konkret forsørgelsesplikt etter utlendingsloven. Dette har UDI bekreftet ovenfor oss.

Lov om sosiale tjenester i NAV er subsidiær. Det kan derfor ikke være slik at NAV er ansvarlig for å sørge for livsoppholdet til familiemedlemmer som referansepersonen ikke har et forsørgeransvar for etter ekteskapsloven eller barneloven. Dette blir følgelig avgjørende for retten til økonomisk stønad og utmålingen av denne.

Slik vi ser det, er brevet til Bergen kommune en utdypning av det som fremkommer av rundskrivet, og at det ikke er motstrid mellom disse to fortolkningene.

For øvrig fremholder Fylkesmannen at det er motstrid mellom det som fremkommer i pkt. 1.2.2.8 (vist til punktet før dette ble revidert 06.02.18) og det som står i Veileder for NAV-kontoret ved vurdering av lovlig opphold for EØS-borgere.

Fylkesmannen viser til passusen om at en søknad om økonomisk stønad kan være en indikasjon på at vilkårene for opphold ikke lenger er tilstede. Dette skal ikke NAV overprøve. Det er utlendingsmyndighetene som har vurdert at vilkårene for oppholdstillatelsen er oppfylt, og det er de

som kan vurdere om vilkårene fortsatt er oppfylt. Sett at NAV-kontoret i forbindelse med en behandling av en søknad er i tvil om lovligheten av oppholdet, kan kontoret be om fornyet dokumentasjon. Dette skiller seg fra EØS-borgere med registreringsbevis, ved at disse bevisene ikke kan tilbakekalles og at utlendingsmyndighetene eller lokal politimyndighet ikke gjør noen fornyet vurdering knyttet til oppholdet. Av den grunn har NAV-kontoret fått tillagt et selvstendig ansvar for å få dokumentert og vurdert kriteriet lovlig opphold.

Det er over redegjort for forskjellene mellom de vurderingene NAV-kontoret kan ta når det gjelder tredjelandsborgere og ev EØS-borgere med oppholdstillatelse og de EØS-borgere som oppholder seg her på grunnlag av registreringsordningen. Vi mener det ikke er motstrid mellom det som fremkommer i rundskrivets pkt. 1.2.2.8 og Veileder for NAV-kontoret ved vurdering av lovlig opphold for EØS-borgere.

Til:	Fylkesmannen i Troms	Dato:	20.04.2018
Saksbehandler AV-dir:	Mari Pleyrn		
Vår ref.:	18/896-14	Deres ref.:	2017/1511
Kopi til:	Alle landets fylkesmenn, Statens helsetilsyn		

Tema:	Om kommunens ansvar for forsvarlige tjenester, tilgjengelighet og telefoni.
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven: §§ 3, 4. NAV-loven: § 13. Ot.prp. nr. 103 (2008-2009).

Overskrift:	Vedrørende henvendelse om kommunenes ansvar for forsvarlige tjenester etter lov om sosiale tjenester i arbeids og velferdsforvaltningen
--------------------	---

Vi viser til deres brev av 17.8.2017 om forsvarlige tjenester, tilgjengelighet og telefoni. Vi beklager at det har tatt lang tid å besvare henvendelsen.

Arbeids- og velferdsdirektoratet vil nedenfor gjøre rede for kravet til forsvarlige tjenester. Vi tillater oss innledningsvis å vise til vår uttalelse i brev til Fylkesmannen i Vestfold den 7. juni 2017 om kommunenes ansvar:

«Som det fremgår av NAV-loven § 13 så skal Arbeids- og velferdsetaten og kommunene ha felles lokal kontorer som dekker alle kommuner. Videre sier sosialtjenesteloven § 3 at kommunen er ansvarlig for å utføre oppgavene etter sosialtjenesteloven. Kommunen kan delegere sin myndighet til et interkommunalt organ eller en annen kommune. Kommunene står med andre ord fritt til å organisere sin virksomhet innenfor rammene av NAV-loven § 13 og sosialtjenesteloven § 3. Videre følger det av sosialtjenesteloven § 4 at tjenester som ytes etter sosialtjenesteloven skal være forsvarlige.»

Lovens krav til forsvarlighet

Sosialtjenesteloven § 4 lyder:

«Tjenester som ytes etter denne loven skal være forsvarlige.»

I forarbeider (Ot.prp. nr. 103 2008-2009) står det blant annet følgende:

«Bestemmelsen lovfester gjeldende rett på området om at alle tjenestene som kommunen yter etter loven skal være forsvarlige. Forsvarlighetskravet er en rettslig minstestandard, og setter en nedre grense for hva som kan aksepteres før det regnes som svikt i tjenestene. Å tilby tjenester som ikke er forsvarlige vil være et brudd på loven. Det vil i stor grad være opp til kommunen å vurdere hvordan forsvarlighetskravet skal sikres. Det er kommunen som er ansvarlig for at den er organisert på en slik måte at tjenestene som ytes er forsvarlige, både når det gjelder tilgjengelighet, kompetanse, innhold og omfang. Departementet har i rundskriv til sosialtjenesteloven veiledet kommunene i oppfyllelsen av forsvarlighetskravet.»

Arbeids- og velferdsdirektoratet er delegert myndighet fra Arbeids- og sosialdepartementet til å forvalte sosialtjenesteloven, herunder ansvaret for å tolke regelverket og veilede i dette. Direktoratet har blant annet ansvaret for rundskrivet til sosialtjenesteloven. Rundskrivet er

normerende og retningsgivende for kommunene innenfor rammen av forsvarlige tjenester i sosialtjenesteloven. I rundskrivet til sosialtjenesteloven står det blant annet følgende om hvordan forsvarlighetskravet skal forstås og praktiseres:

«Forsvarlighetskravet er en rettslig standard. Det betyr at forsvarlighetskravet er en bindende rettsregel som er dynamisk og endrer seg over tid. Hva som er forsvarlige tjenester må vurderes i forhold til faglig utvikling, endret verdioppfatning og det som vurderes som god praksis på området. Formålsbestemmelsen, samfunnsutviklingen og gjeldende normer for godt sosialfaglig arbeid vil være styrende for om tjenesten er forsvarlig.»

«Kravet til forsvarlige tjenester skal sikre bedre kvalitet på tjenestene. Forsvarlighetskravet setter en nedre grense for hva som kan aksepteres før det regnes som uforsvarlig tjenesteyting. Å tilby tjenester som ikke er forsvarlige, eller bygge vurderinger og konklusjoner på en uforsvarlig saksbehandling, vil være brudd på loven. Selv om bestemmelsen stiller et minstekrav til tjenestene, forventes det samtidig at tjenestene er i kontinuerlig bevegelse i retning av best mulig kvalitet. Det må derfor legges til rette for kvalitetsarbeid i den daglige driften ved NAV-kontoret.»

Videre står det blant annet følgende:

«Forsvarlighet forutsetter at tjenestene er tilgjengelige for alle som har et hjelpebehov, herunder at tjenesten ytes i tide.»

Krav til tilgjengelighet, åpningstider og telefoni

Som presisert i forarbeidene, så vil det i stor grad være opp til kommunen å vurdere hvordan forsvarlighetskravet skal sikres. Og det er kommunen som er ansvarlig for at NAV-kontoret er organisert på en slik måte at tjenestene som ytes er forsvarlige når det gjelder tilgjengeligheten.

Sosialtjenesteloven er samfunnets siste sikkerhetsnett og skal ivareta de vanskeligst stilte. Personer som har behov for sosiale tjenester er ofte i en vanskelig livssituasjon, og for enkelte er behovet for hjelp akutt. Dette stiller krav til hvordan kommunen sikrer tilgjengeligheten til tjenestene.

Personer som har et hjelpebehov skal kunne henvende seg til NAV for å få lagt frem sin sak, stille spørsmål, få informasjon og veiledning og eventuelt hjelp til å fylle ut søknad. Forsvarlighetskravet stiller ikke krav til at alle har rett til å få time «her og nå», og brukeren må akseptere at det er ventetid for å få en timeavtale. Hvis behovet er akutt må imidlertid behovet vurderes raskt, ofte samme dag, og kommunen må sørge for at dette ivaretas. Kommunen kan ivareta kravet til tilgjengelighet på ulike måter, men brukernes behov bør være styrende for hvordan kommunen sikrer tilgjengelighet til sine tjenester.

Samfunnsutviklingen og økt digitalisering har åpnet for at brukerne kan henvende seg til NAV på flere måter enn det man har kunnet tidligere. NAV har utviklet en ny digital tjeneste på nav.no som skal gjøre det enklere for brukere å finne informasjon om egne rettigheter, plikter og muligheter. NAV jobber også med å utvikle flere selvbetjeningsløsninger på nav.no. Digitale selvbetjeningsløsninger er tilgjengelig uavhengig av tid og sted, og kan bidra til å bedre tilgjengeligheten til de sosiale tjenestene.

Direktoratet vil presisere at ikke alle brukere er digitale og at ikke alle behov kan løses

digitalt. Det at sosialtjenesteloven er samfunnets siste sikkerhetsnett innebærer også krav til stor grad av tilgjengelighet og mulighet til å få hjelp ved personlig oppmøte. Direktoratet vil også bemerke at dette er i tråd med intensjonen i NAV-reformen, og det at NAV-kontoret skulle være brukernes fysiske kontaktsted og representere en inngangsdør til alle tjenestene som kontoret skal ivareta.

Forsvarlighetskravet setter en nedre grense for hva som kan aksepteres før det regnes som uforsvarlig tjenesteyting, men hva som er uforsvarlig beror på en konkret vurdering. Videre stiller forsvarlighetskravet blant annet krav til tilgjengelighet til tjenestene. Med dette menes at tjenestene skal være tilgjengelige for alle som har et hjelpebehov. Hva som eventuelt er uforsvarlig i en kommune trenger ikke nødvendigvis være uforsvarlig i en annen kommune.

Som nevnt i vårt brev til Fylkesmannen i Vestfold må begrensede åpningstider være «begrunnet ut fra kunnskap om samfunnsmessige og sosiale forhold i kommunen, herunder innbyggernes behov». Kommunen må gjennom sin internkontroll sikre at NAV-kontoret er organisert slik at det sikrer forsvarlige tjenester. Momenter som kommunen kan ta med i sin vurdering er for eksempel: innbyggertall, antall brukere, kunnskap om brukernes behov for tjenester, tilgjengelighet på telefoni, tilgjengeligheten digitalt, hvorvidt NAV-kontoret er tilgjengelig på andre arenaer for brukerne og kunnskap om brukernes behov knyttet til hvordan de ønsker å henvende seg til NAV-kontoret.

Når det gjelder NAV kontaktsenter så er det et mål at kontaktsentrene skal svare brukerne raskt, og det jobbes kontinuerlig med å forbedre dette. Som nevnt ovenfor må kommunen sikre tilgjengeligheten til tjenestene uavhengig av NAV kontaktsenter, og kommunen må legge til rette for at akutte behov kan bli vurdert hurtig.

Til:	Fylkesmannen i Hordaland	Dato:	12.07.2018
Saksbehandler AV-dir:	Stine Glosli		
Vår ref.:	18/896-40	Deres ref.:	2018/562
Kopi til:	Alle landets fylkesmenn		

Tema:	Spørsmål om avkortning av kvalifiseringsstønad mot fosterhjemsgodtgjørelse.
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven: §§ 37, 38. Helse- og omsorgstjenesteloven: § 3-6 nr. 3. Forskrift om dagpenger under arbeidsløshet: § 4-5. Forskrift om arbeidsavklaringspenger: § 9. Rundskriv fra Barne- og familiedepartementet - Q-2004-1072 B.

Overskrift:	Avklaring av lovforståing - kvalifiseringsstønad og fosterheimsgodtgjørelse
--------------------	---

Vi viser til brev av 30.5.2018 der de ber oss avklare om kvalifiseringsstønad skal avkortast mot fosterheimsgodtgjørelse eller ikkje.

Arbeids- og velferdsdirektoratet vil gjere greie for vår lovtolking knyta til sosialtjenestelova §§ 37 og 38.

Arbeids- og velferdsdirektoratet legg til grunn at sosialtjenestelova § 37 er meint å regulere tilfelle kor ein deltakar i kvalifiseringsprogrammet prøver seg i lønt arbeid og dette inngår i programmet. Kvalifiseringsprogrammet skal vere på full tid, men deltakar kan kombinere inntil 50% stilling med framleis deltaking i programmet. Føresegna er utforma med tanke på at det skal virke økonomisk motiverande å prøve seg i lønt arbeid, og dette er særleg aktuelt i den avsluttande delen av programmet.

Fosterheimsgodtgjørelse er ei godtgjørelse til fosterforeldre fordi dei utfører eit oppdrag på vegne av barnevernstenesta. Ifølgje kapittel 9 i rundskriv frå Barne- og familiedepartementet (Q-2004-1072 B) består fosterheimsgodtgjørelsa av ei arbeidsgodtgjøring det skal betalast skatt av og ei skattefri utgiftsdekning.

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan ikkje sjå at «inntektsgivende arbeid» i § 37 er meint å omfatte arbeidsgodtgjørelse til fosterforeldre sjølv om arbeidsgodtgjørelsa skattleggjast som løn. Føresegna er som nevnt utforma med tanke på at det skal virke økonomisk motiverande å prøve seg i arbeidslivet og dette inngår i programmet. Arbeid fosterforeldra gjer er i hovudsak knyta til å gje omsorg for fosterbarnet, i tillegg til at dei er i full jobb, og kan difor etter vår vurdering og gjerast i tillegg til at deltakar er i kvalifiseringsprogram på full tid.

Arbeids- og velferdsdirektoratet kan ikkje sjå at fosterheimsgodtgjøring skal jamstillast med omsorgsløn (no omsorgsstønad) i denne samanheng. Omsorgsstønad etter helse- og omsorgstjenestelova § 3-6 nr. 3 kan gis til personar som har eit «særleg tyngende omsorgsarbeid», og det skal fastsetjast kor mange timar det skal betalast for. Dette er ikkje tilsvarende for arbeidsgodtgjørelsa til fosterforeldre, og viss eit barn har særlege omsorgsbehov så vil det etter vår forståing eventuelt vere snakk om frikjøp av fosterforeldra.

Sosialtjenestelova § 38 regulerer samordning mellom kvalifiseringsstønad og andre offentlege ytingar. Arbeids- og velferdsdirektoratet legg til grunn at føresegna er uttømmende

når det gjeld kva offentlege ytingar som kan føre til at kvalifiseringstønaden skal avkortast. Fosterheimsgodtgjersle er ikkje nemnd i føresegna, og kvalifiseringsstønaden kan difor ikkje avkortast etter denne føresegna.

Arbeids- og velferdsdirektoratet vil til slutt nemne at dagpengar og arbeidsavklaringspengar ikkje skal avkortast mot fosterheimsgodtgjering, jf. dagpengeforskriften § 4-5 og forskrift om arbeidsavklaringspengar § 9.

Til:	Fylkesmannen i Rogaland	Dato:	21.09.18
Saksbehandler AV-dir:	Mari Pleym		
Vår ref.:	18/896-51	Deres ref.:	2018/8440
Kopi til:	Fylkesmannen i Hordaland		

Tema:	Søknad om økonomisk stønad til sjølvstendig næringsdrivande
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven §§ 18 og 19

Overskrift:	Spørsmål om lovtolking – sosialtjenestelova – sjølvstendig næringsdrivande
--------------------	--

Det visast til brev datert 05.09.18 om sjølvstendig næringsdrivande og retten til økonomisk stønad.

De viser til tilfelle der ein person driv eige firma (ansvarleg selskap/ einmannsverksemdeller aksjeselskap kor han er eineaksjonær), men søkjer økonomisk stønad til livsopphald fordi firmaet ikkje har vore lønsamt i den seinare tida. De spør om NAV kan krevje at søkjar nyttar pengane på firmaet sin konto til eige livsopphald. Søkjar seier han har pengar på firmaet sin konto, men uttaler at desse midla er sett av til betaling av skatt og meirverdiavgift.

De viser til rundskrivet pkt 4.18.2.16 som gjeld sjølvstendignæringsdrivande og oppdragstakarar. Sjølvstendig næringsdrivande pliktar å skaffe seg ordinært arbeid dersom verksemda dei driv, ikkje gir tilstrekkeleg inntekt.

Problemstillinga må også lesast i lys av rundskrivet pkt. 4.18.2.19 som omhandlar eigne middel. Slik Arbeids- og velferdsdirektoratet ser det, blir spørsmålet om midla er bundne opp til forpliktingane til firmaet eller er disponible for vedkommande. Dei rettslege utgangspunkta eller forpliktingane i andre lovar, til dømes skatteloven gjeld, og ein kan ikkje krevje at ein søkjar skal komme i skattegjeld eller liknande ved å bli vist til å nytte middel frå firmaet/selskapet sinkonto til dekning av livsopphald.

NAV pliktar å ta ei konkret vurdering av økonomiske situasjonen til søkjaren på søknadstidspunktet. Utfall av ein slik vurdering kan vere at NAV må innvilge stønad fram til søkjar kan kome seg i anna lønna arbeid.

Til:	Fylkesmannen i Rogaland	Dato:	17.10.18
Saksbehandler AV-dir:	Mari Pleym		
Vår ref.:	18/896-54	Deres ref.:	

Kopi til:	Alle landets fylkesmenn
------------------	-------------------------

Tema:	Opphald under føreset av underhold og særkullsbarn
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven Barnekonvensjonen

Overskrift:	Lovtolking sosialtjenestelova – opphald som føreset underhold
--------------------	---

Det visast til brev datert 07.09.18 om opphald som føreset underhold.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har tidlegare, i brev datert 12.04.18, gitt ei utsegn knytt til opphald som føreset underhold.

De har spørsmål til punkt 4.18.31 i rundskrivet og korleis ein skal vurdere søknad om dekke utgifter til særkullsbarn.

Arbeids- og velferdsdirektoratet uttaler seg ikkje i einskilde saker, men vil på generelt grunnlag gi følgjande svar: Utgangspunktet er at økonomisk stønad kan gis til å dekke utgifter til dei personane ein har forsørgingsplikt for etter norsk lov. Dette gjeld alle som søker økonomisk stønad. Det kan av den grunn ikkje gis økonomisk stønad til å dekke utgifter til foreldre, tanter, onkler mv. I den tidlegare utsegna vår til punkt 4.18.2.31 i rundskrivet har vi meint å få fram dette utgangspunktet.

I rundskrivet til sosialtjenestelova punkt 4.18.2.6 kjem det fram at barnefamiliar ikkje er ei einsarta gruppe, men omfattar hushald der den eine eller begge foreldra, enten om dei er gift eller sambuarar, lever saman med eigne barn. I utgangspunktet vurderer ein barnefamiliar som ei samla økonomisk eining. I familiar med særkullsbarn, kan situasjonen vere slik at delar av familien må vurderast for seg.

Det som er spesielt i slike tilfelle de nemner, er at den andre forelderen som har ei forsørgingsplikt (ofte) ikkje er i Noreg, og at det difor vil vere vanskeleg å få krevd underhold. Dersom utgifter til særkullsbarnet ikkje dekkes, og det ikkje er noen andre som vil forsørgje det, så vil ein ikkje ivareta omsynet til barnet. Vi vil i det følgjande vise til omtale i rundskrivet pkt. 4.18.1.1, 4.18.2.6 samt barnekonvensjonen sine bestemmingar, da særleg det beste for barnet i artikkel 3. Vi vil leggje til at det å bare dekke utgifter til ektefelle og ikkje til barnet vil kunne føre til at familien splittast, noe som ikkje er i tråd med barnekonvensjonen sin artikkel 10 om familiesameining.

NAV må alltid sjå til at saka er så godt opplyst som mogleg. For utanlandske statsborgarar må det ligge føre opplysningar om at dei har lov til å opphalde seg i Noreg. NAV må ev be om ny informasjon dersom det er knytt uvisse til om opphaldet er lovleg. Slik vi forstår regelverket, mister ein ikkje automatisk retten til å opphalde seg i landet dersom han eller ho som skal forsørgje ikkje klarer det. Arbeids- og velferdsdirektoratet vil presisere at NAV ikkje kan vurdere om grunnlaget for opphaldsløyve framleis er tilstades. Vi kan heller ikkje seie noko om utlendingsmyndigheitene vil vurdere saka på nytt. Det er ikkje alltid er krav til underhold ved fornying av opphaldsløyve, og NAV må difor undersøke om det faktisk er eit krav til underhold i kvar einskilde sak.

Til:	Fylkesmannen i Oslo og Akershus	Dato:	20.02.19
Saksbehandler AV-dir:	Mari Pleyrn		
Vår ref.:	18/896-60	Deres ref.:	2018/2-64
Kopi til:	Statens helsetilsyn		

Tema:	Økonomisk stønad under opphold i utlandet
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven

Overskrift:	Vurdering av søknader om økonomisk stønad under opphold i utlandet - § 2
--------------------	--

Det vises til deres henvendelse datert 12.11.2018 der dere har spørsmål om vurdering av søknader om økonomisk stønad under opphold i utlandet.

Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven) § 2 hjemler lovens virkeområde:

Lovens bestemmelser om tjenester gjelder for alle som oppholder seg i riket. Kongen kan gi forskrifter som begrenser anvendelsen av loven til personer som ikke er norske statsborgere, eller som ikke har bopel i riket. Kongen kan også gi forskrifter om anvendelse av loven på personer som oppholder seg i utlandet, men som har tilknytning til riket.

Det er ikke gitt noen forskrift om anvendelse av loven på personer som oppholder seg i utlandet.

Av ordlyden i § 2 fremkommer det at faktisk opphold er en forutsetning for rett til tjenester etter loven.

I rundskriv til sosialtjenesteloven er lovens virkeområde vist til i punkt 1.2.1: «Bestemmelsen om lovens virkeområde slår fast at lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen gjelder alle som oppholder seg i Norge. Det avgjørende er at personen faktisk oppholder seg i landet, loven gjelder ikke for personer som oppholder seg i utlandet.»

Arbeids- og velferdsdirektoratet har i rundskriv omtalt kortvarig opphold i utlandet (pkt. 4.18.1): «Krav om opphold i landet er imidlertid ikke til hinder for at en mottaker av økonomisk stønad kortvarig oppholder seg i utlandet, eksempelvis på ferie, når dette er hensiktsmessig for den enkeltes eller familiens behov og er avklart med NAV-kontoret på forhånd.»

Overstående tekst er ikke uttømmende formulert. En kan etter en konkret vurdering godkjenne andre situasjoner, eksempelvis der tjenestemottaker har sykt familiemedlem eller opplever dødsfall i nær familie. Det avgjørende er at NAV-kontoret får beskjed om utenlandsoppholdet på forhånd og får mulighet til å foreta en konkret vurdering av om stønad skal kunne ytes jf. sosialtjenesteloven § 18.

Vår tolkning er begrunnet i lovens formålsbestemmelse der det blant annet fremgår at loven skal bidra til å forebygge sosiale problemer. Slik vi vurderer det, kan det å ikke yte stønad for en kort periode med utlandsopphold, medføre at en tjenestemottaker ikke vil være i stand til å betjene sine utgifter, eksempelvis til bolig, og får økonomiske vansker. På dette grunnlaget mener vi NAV-kontoret må foreta en konkret vurdering knyttet til den enkeltes livsopphold, også ved kortvarig opphold i utlandet.

For de deler av henvendelsen som omfatter veileder til klagesaksbehandling, ber vi om at dere henvender dere til Statens helsetilsyn.

Til:	Fylkesmannen i Hedmark	Dato:	24.04.19
Saksbehandler AV-dir:	Mari Pleyrn		
Vår ref.:	18/896	Deres ref.:	
Kopi til:			

Tema:	Yrkesskadedekning for personer som er pålagt vilkår om aktivitet
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven Folketrygdloven Prop. 75L (2018-2019)

Overskrift:	Henvendelse vedrørende yrkesskadedekning for tjenestemottakere som er i aktivitet etter sosialtjenesteloven § 20a
--------------------	---

Det vises til deres brev av 14.03.18 der dere spør om tjenestemottakere som er pålagt å utføre arbeidsoppgaver etter sosialtjenesteloven § 20a er omfattet av yrkesskadedekningen i folketrygdloven § 13 andre ledd.

Slik bestemmelsen står, tilsa ikke en naturlig språklig forståelse at disse tjenestemottakerne var omfattet. Vi rettet derfor en henvendelse til Arbeids- og sosialdepartementet, og fikk nylig følgende svar:

«Arbeids- og sosialdepartementet viser til Prop. 75L (2018–2019) som ble fremmet 5. april 2019. Der er det foreslått å endre folketrygdloven § 13-11andre ledd, slik at medlemmer som er pålagt å utføre arbeidsoppgaver er yrkesskadedekket under slikt arbeid, enten arbeidsoppgavene er pålagt etter sosialtjenesteloven § 20 eller § 20 a. Det er foreslått at endringen trer i kraft med virkning fra 1. januar 2017, det vil si fra samme tidspunkt som sosialtjenesteloven § 20 a trådte i kraft.»

Foreløpig dato for behandling av Prop. 75L (2018-2019) i Stortinget er 05.06.2019.

Vi vil understreke at forarbeidene viser til «arbeidsoppgaver» som en tjenestemottaker utfører i kommunen. Det betyr, at tjenestemottakere som utfører oppgaver for kommunen, slik som Rusken, vil være omfattet uavhengig om arbeidsoppgavene utføres med hjemmel i sosialtjenesteloven § 20 eller 20a. Mens de som eksempelvis er i lavterskel tilbud som jobbklubb et cetera ikke vil være omfattet og at kommunen der (fortsatt) må tegne frivillig forsikring.

--

Til: Fylkesmannen i Oslo og Viken	Dato: 11.04.19
Saksbehandler AV-dir: Ann Helen Valderhaug	
Vår ref.: 19/238	Deres ref.:
Kopi til:	

Tema:	Inntektsberegning av kontantstøtte og dekning av livsoppholdsutgifter til barn som oppholder seg i utlandet
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven St.prp.nr 53 (1997-1998)

Overskrift:	Henvendelse vedrørende inntektsberegning av kontantstøtte der barnet oppholder seg i utlandet
--------------------	---

Vi viser til henvendelse fra Fylkesmannen i Oslo og Viken datert 22.01.19.

Arbeids- og velferdsdirektoratet tar ikke stilling til den konkrete saken det er referert til, men vil kommentere spørsmålene som er stilt om inntektsberegning av kontantstøtte i tilfeller der barn oppholder seg i utlandet, og om utgiftsberegning av livsoppholdsutgifter til barn i utlandet.

Vår vurdering

Hovedformålet med kontantstøtten er å sikre familier mer tid til omsorg til egne barn og reell valgfrihet når det gjelder hvilken omsorgsform familier ønsker for sine barn (St.prp.nr.53 (1997-1998)). Kontantstøtte blir utbetalt til foreldre som ikke benytter seg av offentlig tilbud om barnehage. Det er dermed en ytelse som skal gå til å sikre muligheten til å gi omsorg til barnet, og ikke en ytelse som er knyttet til dekning av konkrete livsoppholdsutgifter for barnet. På bakgrunn av dette så er kontantstøtte en utbetaling som skal inntektsberegnes for utenlandske borgere, på lik linje som for norske borgere. Det forhold at barnet og barnets mor bor eller oppholder seg i et annet land på søknadstidspunktet er ikke av avgjørende betydning for den vurderingen.

Når det gjelder livsoppholdsutgifter til barn som oppholder seg utenfor landet så mener vi at det er en utgift som faller utenfor lovens virkeområde, jf. sosialtjenesteloven § 2.

I rundskriv til sosialtjenesteloven fremkommer vår tolkning knyttet til lovens virkeområde i punkt 1.2.1: «Bestemmelsen om lovens virkeområde slår fast at lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen gjelder alle som oppholder seg i Norge. Det avgjørende er at personen faktisk oppholder seg i landet, loven gjelder ikke for personer som oppholder Side 2av 2seg i utlandet.» Dette betyr at en tjenestemottaker må oppholde seg i riket for å kunne søke og motta tjenester etter loven.

Sosialtjenesteloven gir ikke hjemmel til å dekke løpende livsoppholdsutgifter i utlandet.

Til:	Fylkesmannen i Oslo og Viken	Dato:	11.04.2019
Saksbehandler AV-dir:	Ann Helen Valderhaug		
Vår ref.:	19/238	Deres ref.:	
Kopi til:			

Tema:	Lån med pant i bolig for personer med boliger med høy friverdi
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven

Overskrift:	Henvendelse vedrørende boliger med høy friverdi
--------------------	---

Vi viser til henvendelse fra Fylkesmannen i Oslo og Viken datert 01.03.19.

I dette brevet vil vi svare på den delen av henvendelsen som omhandler realisering av friverdi.

Fylkesmannen viser til at bakgrunnen for henvendelsen er at mange eldre sitter på boliger med høy verdi, og at det i dag finnes rimelige seniorlån som blir gitt til eldre mot at kredittinstitusjonen tar pant i friverdien i boligen.

Spørsmålet er om det i de tilfellene der det er åpning for å kreve salg av bolig, også må være åpning for å kreve at muligheten for realisering av friverdi undersøkes.

Vår vurdering:

Tjenestemottaker kan ikke henvises til å benytte kreditt eller ta opp lån for å sørge for sitt livsopphold, se rundskriv punkt 4.18.2.19. Vi vurderer at dette gjelder alle typer lån og kreditt. Vi er kjent med at kredittinstitusjoner tilbyr seniorlån, men vi holder likevel fast ved at kommunen ikke kan vise til det private lånemarkedet når det gjelder utgifter til nødvendig livsopphold. Dette selv om det unntaksvis vil oppstå situasjoner med tjenestemottakere som sitter på bolig med stor friverdi.

Til:	Fylkesmannen i Oslo og Viken	Dato:	11.04.2019
Saksbehandler AV-dir:	Ann Helen Valderhaug		
Vår ref.:	19/238	Deres ref.:	
Kopi til:			

Tema:	Økonomisk stønad til personer som har oppholdstillatelse under forutsetning av underhold
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven

Overskrift:	Henvendelse vedrørende vurdering av søknader fra personer som har opphold under forutsetning av underhold
--------------------	---

Arbeids- og velferdsdirektoratet viser til henvendelse datert 01.03.19. Henvendelsen kommer fra Fylkesmannen i Oslo og Viken, på vegne av regionalt nettverk for ansatte ved de tidligere fylkesmannsembetene i Oslo og Akershus, Aust- og Vest-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud og Østfold.

Henvendelsen kommer som svar på en avklaring fra Arbeids- og velferdsdirektoratet sendt til Fylkesmannen i Vestfold 12.04.18.

Fylkesmannen viser til at en person som kommer på familieinnvandring med en referanseperson som har påtatt seg underhold, har fått en oppholdstillatelse og dermed har fulle rettigheter etter sosialtjenesteloven. Fylkesmannen skriver at det derfor må foretas en vurdering etter sosialtjenesteloven §§ 18 og 19 dersom det fremmes en søknad om økonomisk stønad. Fylkesmannen kan ikke se at personer med et slikt oppholdsgrunnlag på generelt grunnlag har andre økonomiske rettigheter, og at lovens subsidiære karakter gjør seg gjeldende. Fylkesmannen setter dermed spørsmålstegn ved hva vi mener kan være hjemmelen for å avslå en slik søknad. Dersom det legges til grunn at forutsetningen for oppholdet ikke er til stede, mener Fylkesmannen at det innebærer en overprøving av utlendingsmyndighetene. Dersom NAV-kontoret ber om fornyet dokumentasjon, viser Fylkesmannen til at dette trolig bare vil resultere i en kopi av oppholdstillatelsen.

Arbeids- og velferdsdirektoratets vurdering

Arbeids- og velferdsdirektoratet viser innledningsvis til at dette temaet tidligere har vært berørt i avklaring til Fylkesmannen i Hordaland datert 25.01.17 og til Fylkesmannen i Vestfold datert 12.04.18. Vi har forstått at det fortsatt er noe usikkerhet rundt dette, og vi vil derfor i det følgende gjøre rede for hva som ligger til grunn for vår tolkning.

Innledningsvis vil vi presisere at rundskriv Hovednr.35 punkt 4.18.2.31 omtaler den «underholdspliktige», altså den som har en **plikt** til å underholde. Etter norsk lov er plikten til å underholde begrenset til ektefeller og barn. Det betyr at en referanseperson som ikke kan forsørge ektefelle eller barn, kan søke om økonomisk stønad til det formålet.

De tilfellene som ikke er regulert av underholdsplikt etter norsk lov, er de som har fått opphold under forutsetning av underhold og som ikke er ektefelle eller barn. I det praktiske vil det gjerne være foreldre/besteforeldre eller andre familiemedlemmer. Spørsmålet som stilles er hva som skjer i de tilfellene der en person som ikke er barn/ektefelle har fått oppholdstillatelse under forutsetning av underhold, og det senere oppstår en situasjon der referansepersonen ikke lenger har evne eller vilje til å forsørge vedkommende.

Dersom den som har fått opphold under forutsetning av underhold, selv oppsøker NAV og søker økonomisk stønad, vil personen i mange tilfeller kunne vise til lovlig opphold og fast bopel. Spørsmålet som er stilt fra Fylkesmannen er hvordan NAV-kontoret kan avslå en søknad i slike tilfeller. Arbeids- og velferdsdirektoratet mener at selv om den gjenforente kan vise til lovlig opphold, så vil det subsidiære prinsippet her sette en begrensning på retten til økonomisk stønad. Dette fordi vedkommende har en annen mulighet til å sørge for sitt livsopphold, da selve grunnlaget for oppholdstillatelsen er at en annen person skal forsørge vedkommende.

Dersom referansepersonen ikke har evne til å forsørge, kan referansepersonen søke økonomisk stønad til dekning av nødvendig livsopphold. Men dersom utgiftene ikke gjelder barn eller ektefelle som vedkommende har underholdsplikt for etter norsk lov, vil det ikke være en del av det nødvendige livsoppholdet, og kan avslås etter § 18. Vi mener dette er en konsekvens av begrensningene i forsørgeransvaret som finnes i norsk lov.

Et vedtak fra utlendingsmyndighetene om opphold under forutsetning av underhold, innebærer at det er vurdert at en person kan oppholde seg i landet dersom noen tar på seg å forsørge vedkommende. Dersom Nav-kontoret skulle vurdert å dekke livsoppholdet til vedkommende, måtte det være fordi et vedtak om opphold under forutsetning av underhold utløser et forsørgeransvar som går utover det som gjelder etter norsk lov, for norske borgere. Det er ikke tilfellet.

Norsk lov har ikke en utvidet forsørgelsesplikt for familiegjeforente som har opphold under forutsetning av underhold. Sosialtjenesteloven har ingen unntaksbestemmelse for denne gruppen. Det ble også presisert i vårt brev datert 12.04.18, at kontakt med UDI bekrefter at det ikke finnes hjemmel for underhold i utlendingsloven. Det forhold at en person får opphold under forutsetning av underhold, sier bare noe om vilkåret for å få opphold i utgangspunktet. Det åpner ikke for en utvidet rett til stønad for referansepersonen for at referansepersonen skal kunne fortsette forsørgelsen. Det åpner heller ikke for en utvidet rett til stønad for den familiegjeforente.

Dette kan innebære at gjenforente foreldre/besteforeldre eller andre familiemedlemmer står uten midler og ikke lenger forsørgeres. Dersom vedkommende likevel ønsker fortsatt opphold i Norge, kan NAV-kontoret, som en del av råd og veiledning opplyse om og eventuelt bistå med å søke om opphold på et annet grunnlag.

På bakgrunn av denne gjennomgangen mener Arbeids- og velferdsdirektoratet at kommunen ikke har plikt til å dekke livsopphold for mennesker som oppholder seg i landet under forutsetning av underhold. Dette innebærer ikke slik vi ser det at NAV-kontoret overprøver utlendingsmyndighetene, men det innebærer at NAV-kontoret understøtter og legger avgjørende vekt på det vedtaket som utlendingsmyndighetene har fattet, om opphold under forutsetning av underhold.

Presisering av hjemmel

Når det gjelder spørsmål om hjemmel, vil vi presisere at det avgjørende i mange av disse tilfellene ikke er om en person har lovlig opphold eller fast bopel etter sosialtjenesteloven § 2, da det ofte er dokumentert at det er tilfellet. Som Fylkesmannen selv skriver så må det foretas en konkret vurdering etter §§ 18 og 19. Det innebærer at selv om bruker i noen av disse sakene ikke vil ha rett på økonomisk stønad, så har vedkommende rett på råd og veiledning. I noen tilfeller er det også aktuelt å vurdere om søker befinner seg i en nødsituasjon og kan ha rett på hjelp til livsopphold i en kort periode

Til:	Fylkesmannen i Vestland	Dato:	18.06.19
Saksbehandler AV-dir:	Ann Helen Valderhaug		
Vår ref.:	19/238-27	Deres ref.:	
Kopi til:			

Tema:	Barnetillegg i store barnefamilier
--------------	------------------------------------

Henvisninger:	Sosialtjenesteloven
----------------------	---------------------

Overskrift:	Henvendelse vedrørende utmåling av barnetillegg i store barnefamilier
--------------------	---

Arbeids- og velferdsdirektoratet viser til henvendelse fra Fylkesmannen i Vestland, datert 27.05.19.

Fylkesmannen ber om en avklaring fra Arbeids- og velferdsdirektoratet når det gjelder praksis med reduksjon eller bortfall av tilleggsstønad for barn i store barnefamilier. Fylkesmannen viser til at det er en utbredt praksis at stønad blir redusert eller bortfaller fra barn nummer fire og utover, og ber om veiledning på hvordan en slik praksis skal håndteres i samsvar med sosialtjenesteloven generelt og formålsparagrafen spesielt.

Arbeids- og velferdsdirektoratet vil presisere at barn og unge skal ha en levestandard og livsvilkår som er tilstrekkelig for barnets fysiske, psykiske, åndelige og sosiale utvikling, se rundskriv til sosialtjenesteloven (hovednr. 35) punkt 1.1.2.1. Arbeids- og velferdsdirektoratet viser til at rundskrivet omtaler statlige retningslinjer og kommunale normer, og vil understreke at de ikke erstatter den individuelle vurderingen. En søknad ikke kan avslås på bakgrunn av at tjenestemottaker har inntekter over statens eller kommunens satser, og det er heller ikke adgang til å fastsette stønadsbeløp i henhold til satser alene, uten at det er foretatt individuelle vurderinger.

Arbeids og velferdsdirektoratet er kjent med at mange kommuner har en praksis der det legges til grunn at det vil være noen fordeler knyttet til at søsken kan arve fra hverandre, og at kostnadene til store barnefamilier kan holdes nede ved det som gjerne omtales som «stordriftsfordeler». Arbeids- og velferdsdirektoratet vil presisere at det også i slike tilfeller må foretas konkrete og individuelle vurderinger. Det er ikke tilstrekkelig å vise til at det foreligger «stordriftsfordeler» i en individuell vurdering. NAV-kontoret må vurdere og begrunne hvordan en eventuell stordriftsfordel vil slå ut i det konkrete tilfellet. NAV-kontoret kan for eksempel ikke uten videre legge til grunn at klær og utstyr kan arves mellom søsken.

I slike tilfeller kan ulike forhold som alder, slitasje, faktisk størrelse og faktiske behov være en del av vurderingen. Arv må være praktisk gjennomførbart, og det kan for eksempel tas hensyn til at eldre barn sliter mer på klær og utstyr enn yngre barn. Bakgrunnen for at NAV-kontoret har vurdert at familien har tilstrekkelig med midler til sitt livsopphold på søknadstidspunktet må være synlig i vurderingen.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har per i dag ikke planer om å utvide omtalen av utmåling av stønad til barnefamilier i rundskrivet. Når det gjelder innspillet om å se på hvordan barnetillegg registreres i Kostra, så vil vi vite med oss det i vårt videre arbeid

Til:	NAV Søndre Nordstrand	Dato:	28.06.19
Saksbehandler AV-dir:	Ann Helen Valderhaug		
Vår ref.:	19/238 - 28	Deres ref.:	
Kopi til:	Fylkesmannen i Oslo og Viken		

Tema:	Varig opphold for EØS-borgere
Henvisninger:	

Overskrift:	Henvendelse vedrørende NAV-kontorets myndighet og kompetanse til å vurdere «varig opphold»
--------------------	--

Arbeids- og velferdsdirektoratet viser til henvendelse fra mottakskonsulent ved NAV Søndre Nordstrand, datert 27.05.19.

NAV Søndre Nordstrand viser til dialog med Fylkesmannen i Oslo og Viken vedrørende forståelsen av «Veileder for NAV-kontoret ved vurdering av lovlig opphold for EØS-borgere», herunder NAV-kontorets kompetanse og myndighet til å vurdere «varig opphold». NAV Søndre Nordstrand mener det vil svekke den totale vurderingen av EØS-borgeres oppholdsgrunnlag dersom NAV-kontoret ikke skal gå tilbake i tid i vurderingen og ikke har myndighet til å vurdere om vilkårene for varig opphold er fylt.

Arbeids- og velferdsdirektoratets vurdering

Ved søknad om økonomisk stønad fra en EØS-borger, skal ikke NAV-kontoret vurdere om personen har lovlig opphold eller ikke, men NAV-kontoret skal vurdere om det på søknadstidspunktet er dokumentert et lovlig opphold. Vurderingen av om personen fyller vilkårene for «varig opphold» blir gjort av utlendingsmyndighetene, og ligger utenfor NAV-kontorets myndighets- og kompetanseområde.

Når det gjelder å se tilbake på hva som har vært EØS-borgerens situasjon i forkant av den aktuelle henvendelsen til NAV-kontoret, så kan forhold tilbake i tid si noe om hvor vidt det er aktuelt å veilede vedkommende til å søke om å få vurdert varig opphold. Dette er da basert på opplysninger og dokumentasjon fra vedkommende selv, og en eventuell søknad rettes til utlendingsmyndighetene.

Til:	Fylkesmannen i Vestfold og Telemark	Dato:	27.08.19
-------------	-------------------------------------	--------------	----------

Saksbehandler AV-dir:	Mari Pleym		
Vår ref.:	19/238 -35	Deres ref.:	
Kopi til:			

Tema:	
Henvisninger:	NAV-loven, sosialtjenesteloven

Overskrift:	Behandling av søknader om sosialhjelp utenfor NAV-kontoret
--------------------	--

Det vises til brev av 09.07.19.

Dere opplyser at det i Vestfold og Telemark er opprettet såkalte «talenthuss» i flere kommuner. I et talenthuss er flere tjenesteleverandører samlet for å kunne gi en bedre oppfølging av unge. Nav-veiledere følger opp tjenestemottakere ut mot arbeid eller annen aktivitet/utdanning ved talenthussene.

Dere har mottatt spørsmål om muligheten for å også kunne behandle søknader om økonomisk sosialhjelp ved talenthussene, slik at en tjenestemottaker slipper å forholde seg til mer enn ett kontor og fordi oppfølging og økonomi henger tett sammen.

Arbeids- og velferdsdirektoratet vil vise til lov om arbeids- og velferdsforvaltningen § 13:

«Arbeids- og velferdsetaten og kommunene skal ha felles lokale kontorer som dekker alle kommuner. Kontoret skal ivareta oppgaver for etaten og kommunens oppgaver etter lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen. Etaten og kommunen kan avtale at også andre av kommunens tjenester skal inngå i kontoret. Kontoret skal så langt det er mulig og rimelig utformes ut fra prinsippet om universell utforming.»

Hensikten med bestemmelsen i § 13 er å sikre at visse minimumskrav blir ivaretatt ved organiseringen av den lokale arbeids- og velferdstjenesten.

Tjenestene som er regulert i sosialtjenesteloven skal inngå i NAV-kontoret, jf. NAV-loven § 13 annet ledd. For å kunne yte en forsvarlig tjeneste, jf. sosialtjenesteloven § 4, må NAV-kontoret ha kontroll på, og styre tjenesten. Det innebærer å sikre en forsvarlig saksbehandling fra henvendelse mottas og til vedtak fattes. NAV-kontoret må også sørge for at alle som har et hjelpebehov får informasjon, hjelp til å søke mv.

Vi kan ikke se at det er noe krav om at tjenesten fysisk må ligge til selve NAV-kontoret, så lenge tjenesten er organisert i NAV-kontoret. Det er som nevnt et krav om at NAV-kontoret må ha kontroll på, og styre tjenesten, noe kontoret må sørge for hvis tjenesten ytes av ansatte som fysisk er plassert i et annet lokale

Til:	NAV Tvedestrand	Dato:	20.09.19
Saksbehandler AV-dir:	Ann Helen Valderhaug		
Vår ref.:	19/238 - 37	Deres ref.:	
Kopi til:			

Tema:	Taushetsplikt mellom kommune og stat
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven, forvaltningsloven, NAV-loven

Overskrift:	Henvendelse vedrørende taushetsplikt mellom kommune og stat i tilfeller der det er mistanke om at statlige ytelser er innvilget på feil grunnlag
--------------------	--

Arbeids- og velferdsdirektoratet viser til henvendelse fra NAV Tvedestrand mottatt per epost, 31.07.19.

I henvendelsen vises det til at NAV lokalt noen ganger får informasjon om at NAV forvaltning har innvilget statlige ytelser basert på opplysninger som bruker selv har gitt, og som ikke er riktige. Dette medfører ifølge henvendelsen at det er brukere som urettmessig mottar disse ytelsene. Et eksempel som trekkes frem er en mor som mottar stønad som enslig forsørger, samtidig som far søker om økonomisk stønad til dekning av samværesutgifter, og vedlegger samværsavtale som viser delt omsorg.

NAV Tvedestrand spør om taushetsplikten er til hinder for at de kan opplyse NAV forvaltning om tilfeller der de vet at en ytelse er innvilget på feil grunnlag. Videre stiller NAV Tvedestrand spørsmål om hvilken plikt de har til å melde fra om dette til NAV forvaltning.

Arbeids- og velferdsdirektoratets vurdering

Partnerskapet mellom kommune og stat i NAV-kontoret består i utgangspunktet av to adskilte forvaltningsorgan, underlagt ulike bestemmelser om taushetsplikt. NAV-loven § 7 som gir hjemmel for å gi opplysninger til andre forvaltningsorgan «..for å hindre at noen urettmessig får utbetalt offentlige midler..» er begrenset til den statlige delen av NAV. Bestemmelsen gir dermed ikke hjemmel til å gi ut opplysninger fra NAV i kommunen, og en lignende bestemmelse er heller ikke tatt inn i sosialtjenesteloven.

NAV-loven § 16 muliggjør saksbehandling og oppfølging på tvers av stat og kommune, men bare i den utstrekning som trengs for en hensiktsmessig arbeids- og arkivordning. De som arbeider med kommunale saker kan dermed ikke på eget initiativ bringe opplysninger videre om sine brukere til de som arbeider med statlige saker, med hjemmel i NAV-loven § 16.

Ved behandling av saker etter sosialtjenesteloven er det gitt særlige regler for taushetsplikten som går foran og er strengere enn reglene i forvaltningsloven, jf sosialtjenesteloven § 44. Det å motta sosiale tjenester er i seg selv en taushetsbelagt opplysning, og hovedregelen er derfor at en NAV-ansatt har taushetsplikt om alle opplysninger som er knyttet til en tjenestemottaker.

Dersom det skal gjøres unntak fra hovedregelen, må det foreligge en lovhjemmel eller et samtykke som tillater det. Rundskrivet til sosialtjenesteloven viser til flere eksempler på slik hjemmel, se punkt 5.44 og følgende, om taushetsplikt. Når det gjelder det spørsmålet som er stilt i denne henvendelsen, så viser vi til rundskrivet punkt 5.44.2.6.7 der det fremgår at opplysninger om «..hvorvidt en person mottar tjenester etter loven.. kan bare gis til andre forvaltningsorganer når dette er nødvendig for å fremme oppgavene til kommunen i NAV, eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse.»

Arbeids- og velferdsdirektoratet mener at det i typetilfellet som NAV Tvedestrand viser til ikke er hjemmel for å utlevere taushetsbelagte opplysninger om tjenestemottaker.

Til:	Fylkesmannen i Trøndelag	Dato:	03.10.19
Saksbehandler AV-dir:	Mari Pleyrn		
Vår ref.:	19/238 - 39	Deres ref.:	
Kopi til:	Alle landets fylkesmenn, Statens Helsetilsyn		

Tema:	Adgang til endring uten vedtak
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven, forvaltningsloven

Overskrift:	Adgang til å justere innvilget stønadsbeløp uten endringsvedtak
--------------------	---

Det vises til brev 29.07.19.

Arbeids- og velferdsdirektoratet beklager at det har tatt noe tid å få besvart henvendelsen.

Dere viser til tilfeller der NAV-kontoret fatter et vedtak om økonomisk stønad for en lengre periode, eksempelvis tre måneder, basert på en vurdering av behovet på søknadstidspunktet. Videre at der tjenestemottakere har varierende inntekt, må inntekten dokumenteres hver måned. I noen tilfeller vil større inntekt i en periode enn det som lå til grunn for vurdering på søknadspunktet føre til at NAV-kontoret vil vurdere å sette ned eller stanse stønadsutbetalingen.

Dere stiller spørsmål ved hvilke muligheter NAV-kontoret har til å endre innvilget stønadsbeløp før utbetaling uten å fatte endringsvedtak. Dere skisserer flere alternative løsninger. Vi mener situasjon C gir grunnlag for det som må bli riktig praktisering av denne problemstillingen.

Innledningsvis vil vi vise til at praksis med såkalte «inntil»-vedtak er uheldig, og vil understreke at retten til å få vurdert stønadsbehovet sitt også omfatter retten til å få vurdert og utmålt et stønadsbeløp.

Hvis inntekten som er lagt til grunn for det opprinnelige vedtaket endres, medfører det at NAV-kontoret kan foreta en ny vurdering av stønadsbehovet etter sosialtjenesteloven § 18. Endringsadgangen vil i disse tilfellene fremgå av vedtaket selv jf. forvaltningsloven § 35, 5. ledd. Det er en forutsetning at informasjon om konsekvensene av endring i økonomisk situasjon og NAV-kontoret sin mulighet til endring av vedtaket fremkommer på en klar og utvetydig måte.

Beslutningen om at det opprinnelige vedtaket endres er avgjørende for den enkeltes rettigheter og plikter, og skal fattes som enkeltvedtak, se forvaltningsloven § 2 b. Endringsvedtaket kan påklages til Fylkesmannen, og det vises til rundskrivets omtale til sosialtjenesteloven § 47.

Vi vurderer at skriftlig forhåndsvarsel i disse tilfellene kan unnlates fordi vedkommende tjenestemottaker allerede i det opprinnelige vedtaket skal være varslet om at endringer i inntekt vil kunne ha betydning for retten til stønad jf. forvaltningsloven § 16 tredje ledd bokstav c).

NAV-kontoret skal foreta en konkret og individuell vurdering av tjenestemottakers behov, og det kan være forhold ved tjenestemottakers situasjon som gjør at det opprinnelige vedtaket ikke skal endres

til tross for at det eksempelvis har kommet penger inn på konto hos vedkommende en gitt periode. Selv om skriftlig forhåndsvarsel kan unnlates, er det avgjørende at tjenestemottaker informeres om at NAV-kontoret vurderer å endre vedtaket og at vedkommende kan få fremsette sine kommentarer til det før et vedtak endres. NAV-kontoret må nedtegne og journalføre de tilbakemeldinger tjenestemottaker gir og hvilke vurderinger som ligger til grunn for en eventuell endring.

Til:	Fylkesmannen i Vestland	Dato:	14.01.20
Saksbehandler AV-dir:	Mari Pleym		
Vår ref.:	19/238 - 45	Deres ref.:	
Kopi til:			

Tema:	Legemiddel på kvit resept
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven

Overskrift:	Utgifter til legemiddel på kvit resept – berekning av sosialstønad
--------------------	--

Det blir vist til brev frå Fylkesmannen i Vestland dagsett 23.10.19.

De har spørsmål knytt til utgifter til medisin på kvit resept. Det visast til at det kan vere ei utfordring for NAV at ein del legemiddel på kvit resept er etter måten dyre. De nemner til dømes utgifter til Aimovig, eit legemiddel mot migrene som ikkje kjem inn på blå-resept ordninga i 2020.

Vi er kjende med at ordninga med dekning av utgifter til Aimovig har blitt endra i etterkant av brevet dykkar. Vi legg til grunn at Fylkesmannen likevel vil ha eit svar da problemstillinga de reiser er av generell karakter.

Når det gjeld utgifter til medisinar på kvit resept, kjem det fram av rundskrivet pkt. 4.18.2.45 at slike utgifter inngår i kjerneområdet for livsopphald. Dette er utgifter som NAV-kontoret har plikt til å ta med i vurderinga av stønadsbehov og ved utmålinga av stønad.

NAV-kontoret skal ikkje overprøve den medisinske vurderinga knytt til utskrivinga av eit medikament. Men på vanleg måte må det gjerast ei konkret vurderingsom er knytt til nivået på stønaden. Dette punktet i rundskrivet må lesast i samanheng med andre punkt som omtaler utmåling av stønad på eit nøkternt nivå. Det er ikkje slik at ein kan ha rett til å få dekkja ei kvar behandling eller medisin av kommunen dersom systemet til folketrygden ikkje dekkjer dette. NAV-kontoret må foreta ei konkret vurdering av saka.

Til:	Fylkesmannen i Oslo og Viken	Dato:	16.01.20
Saksbehandler AV-dir:	Ann Helen Valderhaug		
Vår ref.:	19/238 -	Deres ref.:	
Kopi til:			

Tema:	Lovens virkeområde
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven, menneskerettighetskonvensjonen

Overskrift:	Henvendelse vedrørende lovens virkeområde
--------------------	---

--	--

Arbeids- og velferdsdirektoratet viser til henvendelse fra Fylkesmannen i Oslo og Viken datert 05.11.19. Fylkesmannen viser til lovtolkning fra Arbeids- og velferdsdirektoratet datert 24.05.19, som sier at økonomisk stønad til reise og opphold i utlandet for å skaffe pass, ligger utenfor lovens virkeområde.

Fylkesmannen viser til at denne gruppen i mange tilfeller aldri vil få muligheten til å skaffe seg reisedokument eller pass, og at dette igjen vil kunne påvirke deres rettigheter til å søke om norsk statsborgerskap.

Fylkesmannen skriver at de i utgangspunktet er enig i Arbeids- og velferdsdirektoratets tolkning av lovens virkeområde, men at de likevel lurer på om Arbeids- og velferdsdirektoratet har noen tanker rundt hvordan disse personene får ivaretatt sine rettigheter etter menneskerettighetskonvensjonen. Videre stiller Fylkesmannen spørsmål om hva slags dialog det har vært med utlendingsmyndighetene på dette området.

Arbeids- og velferdsdirektoratets vurdering

Arbeids- og velferdsdirektoratet har i nevnte brev gitt en lovtolkning av sosialtjenestelovens virkeområde. Tolkningen diskriminerer ikke på bakgrunn av nasjonalitet. Når det gjelder de sosiale tjenestene så har somaliske borgere med lovlig opphold i Norge de samme rettighetene som norske borgere.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har ikke vært i dialog med utlendingsmyndighetene i denne forbindelse. Spørsmål om hvilke vurderinger som er tatt i forbindelse med de endringene som er gjort når det gjelder somaliske borgere spesielt, må rettes til utlendingsmyndighetene.

Fylkesmannen viser til menneskerettighetskonvensjonen, men uten å presisere artikkel. Dersom Fylkesmannen har ment å vise til artikkel 15 om retten til statsborgerskap, så kan ikke Arbeids- og velferdsdirektoratet se at den generelle tolkningsuttalelsen når det gjelder sosialtjenestelovens virkeområde er i strid med den.

Til:	Fylkesmannen i Rogaland	Dato:	13.11.19
Saksbehandler AV-dir:			
Vår ref.:	19/238	Deres ref.:	
Kopi til:			

Tema:	Barn og selvforsørgelse
Henvisninger:	Sosialtjenesteloven, Prop 147 L 2014-2015, barnelova, forskrift om fastsetjing og endring av fostringstilskot

Overskrift:	Oppfølging per epost etter videomøte – barn og selvforsørgelse
--------------------	--

Vi viser til diskusjon om selvforsørgelse og eventuell beløpsgrense som ble reist i videomøte datert 05.11.19.

I forarbeidene (Prop 147 L 2014-2015, punkt 2.6.1) diskuteres det om det skal settes en fast beløpsgrense i loven, eller ikke.

«Hovedskillet mellom de framstilte alternativene er om det skal settes en beløpsgrense eller ikke. Barn skal bidra til egen forsørgelse hvis de har tilstrekkelige midler til det. Dette følger av barnelova og gjelder alle barn. Inntekter av arbeid fra fritid og ferier ved siden av skolen vil imidlertid normalt kun gi barnet mulighet til å delta på alminnelige fritidsaktiviteter og liknende på lik linje med andre barn. Bare inntekt av arbeid i fritid og skoleferier skal skjermes. Det innebærer en begrensning av hvor mye barnet kan jobbe uten at kommunen kan se hen til inntekten ved vurdering av søknader om økonomisk stønad. Hvor mye barnet tjener har i stor grad sammenheng med hvor mye det har anledning til å arbeide. Bestemmelsen vil derfor virke begrensende på inntektsnivået»

Forarbeidene viser til reglene om forsørgelse i barneloven. Dersom barnet har så høy inntekt at det er selvforsørget, så har ikke foreldrene rett til stønad til barnet. Dette selv om arbeidet er ved siden av skole. I den konkrete vurderingen kan kommunen ta utgangspunkt i «forskrift om fastsetjing og endring av fostringstilskot» § 5, der det står følgende: «Der barnet sjølv har ei årleg inntekt på meir enn 30 gonger auka forskott per måned etter forskotteringslova, skal meirinntekta til barnet reknast inn i den proporsjonale fordelinga av underhaldskostnadene. Når barnet er sjølvforsørget, skal tilskot ikkje fastsetjast. Eit barn skal reknast for sjølvforsørget når det har ei årleg inntekt på minst 100 gonger auka forskott per måned»

Det innebærer et utgangspunkt der barnets inntekt må ha et omfang på minst kr 205 000,- for at det skal være tilstrekkelig til egen forsørgelse. Det presiseres at tolkningen må sees i lys av det alminnelige hovedprinsippet om at kommunen ved enhver søknad om stønad til livsopphold skal foreta en individuell vurdering av stønadsbehovet til søker og dens familie.